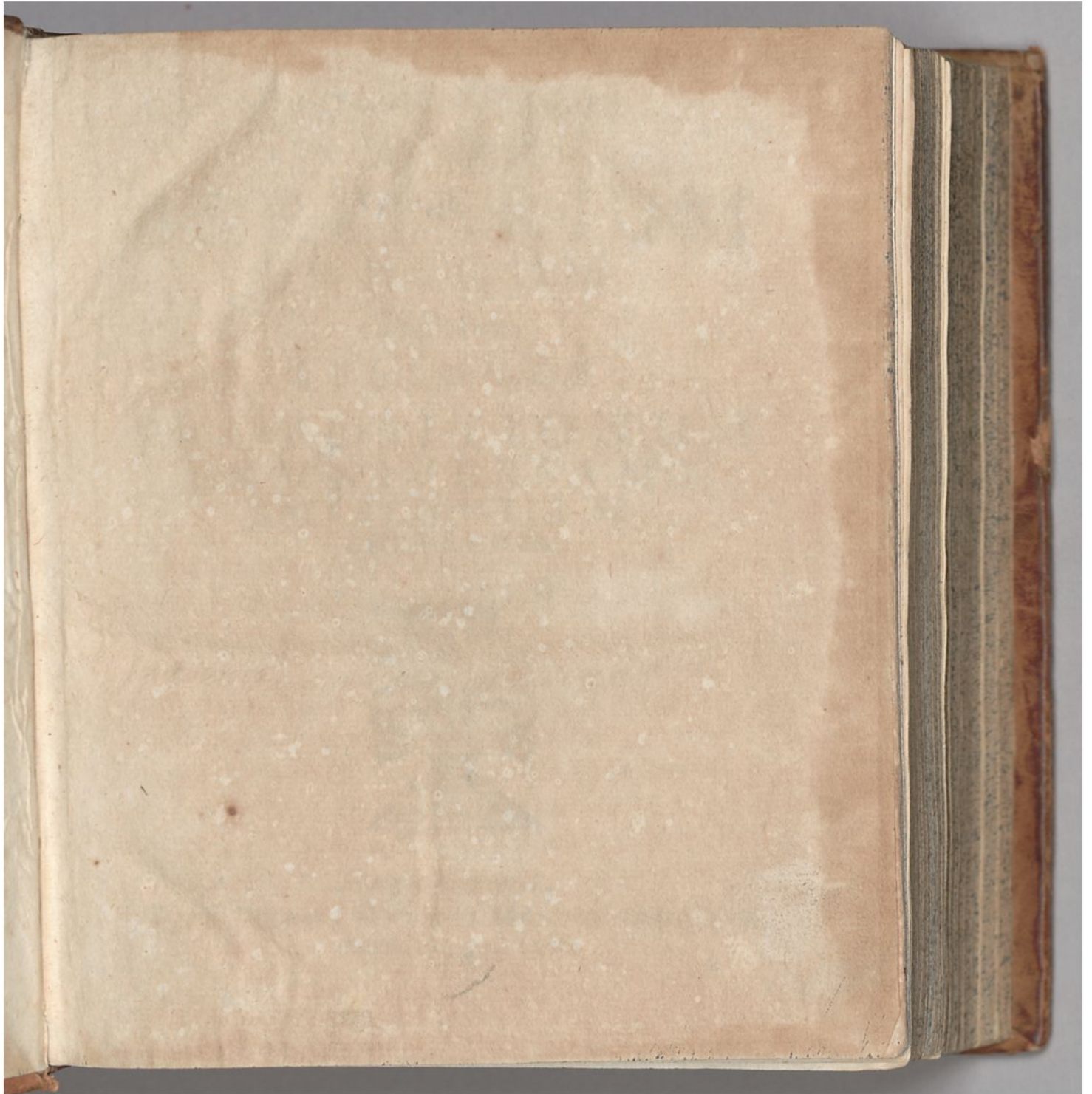

Leibn. Marg.
41

Varia ethica.

9

Dei Superiorumq; Gratiâ.
EXERCITATIO ETHICA
DE
**FORTITUDINE
BELLICA.**

Quam
PRÆSIDE
Clarissimo, Doctissimoq; Viro
Dn. M. VALENTINO ALBERTI,

Facult. Philos. Assessor, & Colleg. B. Virg. Collegiato,
Præceptore suo ætatem devenerando,

Publico Eruditorum examini submittes
ABEL SPIES, Itzehoa Holsatus,
Autor & Respondens.

Ad diem XXIX. Mart. An. M DC LXIII.
H. L. Q. C.

LIPSIÆ,
Literis JOHAN-ERICI HAHNII.

Thes. 1.

Fortitudo, ultra suam originem, quam à ferendo ex communi Latinorum consensu habet, tam Grammaticè, quam Ethicè, olim ac hodiè, latius accipi consuevit.

Etymologia
Latina.

Th. 2. Hos verò natales suos si ullibi, in physica quadam significatione adhuc sapit, quando pro robore corporis accipitur fortitudo, brutis æquè aliisque rebus naturalibus, ac homini attribui solita. Græci *ισχυς*, Latini robur appellant. Adjectivum fortis in hac significatione à Classicis Authoribus passim usurpari videas. Plinius Sec. L. Ep. VII. 23. *Gaudeo quidem esse te tam fortem, ut Mediolani occurrere Tyroni possis.* Caesar de bello Gall. L. I. 48. *Totidem numero pedites velocissimi ac fortissimi.* Apud eundem L. II. 2. de bello civ. *Fortissima ligna.* Inde Salviano L. I. de Provid. Substantivè fortitudines corporum; & Hieronymo L. II. adversus Jevian. *Fortitudo corporum in militibus, Athleticis, nautis, &c.* De Cicerone, an I. Offic. hanc vocem in hoc sensu adhibuerit, ubi feris nos, equis ac Leonibus fortitudinem attribuere dicit, contra Lambinum ad I. Nic. 3. cum Mureto ad eundem loc. meritò dubitamus.

Propria vocis
significatio.

Th. 3. Extenditur autem fortitudinis nomen in grammatica latitudine vel ad qualitates naturales vel ad morales.

Ejus improprietas.
I. Grammatica.

Th. 4. Ad naturales pertinet, quando fortis idem ac formosus est. Plautus Bacchid. Act. 2. Sc. 2. *Sed Bacchis etiam fortis tibi visa est?* Unde synonyma fortis eandem accipere significandi vim. Apud Plautum in Pæn. Act. 5. Sc. 4. secundum Taubmannum *præpotentes pro formosissimis.* Imo inverso significandi ordine pulcher pro forti. Virgilius VII. Æn.

— — — *satus Hercule pulchro*
Pulcher Aventinus.

Pulcher enim à Græco *πολύχαιρος*, id est fortis.

A 2

Th. 5.

3. In morali-
bus.

Externis.

Internis.

Th. 5. Ad qualitates morales quando applicatur, aut bona externa, aut interna significat.

Th. 6. Externa, ut nobilitatem, divitias, &c. Hunc in sensum dixit *Plautus Trinummi. Act. 5. Sc. 2. sortem familiam.*

Th. 7. Interna, quando pro modestia insigni aut magnanimitate aliisque virtutibus ex usu loquendi accipitur. Cum enim omnia in fortitudine bellica ponerent Romani, nomen ejus, ubi ad domesticas virtutum actiones applicabant, amplius esse voluerunt. Inde uti fortitudo penè solos viros decet, (quia, apud *Aristophanem in Acharn. Act. 4. Sc. 6.*

Γυνὴ ἐστὶ τὸ πολέμου σὺν ἀξία,

Mulier est indigna bello:)

Etymologia
Græca.

Ita virtutis nomen à viris accersebant. Pertinet ad hanc significationem græcum nomen fortitudinis, *ἀνδρεία*, virilitas ad verbum *Valla* dicta *L. I. Dial. cap. 9.* Hinc etiam virtus ipsa pro fortitudine Augustæis scriptoribus, *Ciceroni, Virgilio, Ovidio, Horatio*, aliisque sæpius accepta.

II. Ethica.

1. Antiquiorum.

Th. 8. Ethicè latius accipitur tam apud antiquos quam apud recentiores. Pythagorèi & hos secuti Platonici & Stoici, quatuor elegere virtutes, in quibus tanquam cardinibus cæteræ omnes verterentur; Cardinales inde sequioribus seculis, primo ævo virtutes καὶ ἐξοχήν dictæ.

Ejus ratio.

Th. 9. Hi cum virtutes potissimum subjectis distinguerent & animæ tres partes aut tot, ex nostro stilo, facultates attribuerent, rationalem, irascibilem & concupiscibilem; idè prudentiam ad primam; fortitudinem ad secundam; & ad concupiscibilem temperantiam ablegarunt; justitiam verò totam animam regere, aut priores virtutes omnes in se complecti tradidere, uti ex reliquiis Pythagorææ disciplinæ colligere est.

Specialis applicatio.

Th. 10. Ex hac hypothese fortitudini plures species dedere. Ejus enim partes, inquit *Cic. L. II. de Inv. sunt, Magnificencia, Fidentia*, (pro qua quibusdam ex *Thoma 22. q. 128. art. 1. fiducia*, *Conimb. disp. 9. Ethic. q. 2. art. 2.* aliisque *Magnanimitas*) *Patientia, Perseverantia.*

Th. 11. Inter recentiores qui fortitudinem latius acceperunt, præcipuè hic notamus *Scultetum* & sectatorem ejus *Wendeli-*

num.

nam. Hi virtutem in pietatem & probitatem dividunt, illam ad Deum, hanc ad homines ordinantes. Probitatem iterum vel ad nos vel ad alios referunt. Quæ ad nos refertur probitas, fortitudo ipsis est & temperantia. Species fortitudinis magnanimitatem & patientiam constituunt. Hi verò ad duas partes Decalogi Theologicè, sicuti illi Philosophicè ad tres partes animæ respiciunt.

2. Recentiorū

Una.

Ejus ratio.

Specialis ap-

plicatio.

Th. 12. Præterea à recentioribus passim fortitudo, ac si genus esset, in togatam & in bellicam dividitur. Objecta, per quæ eas à se invicem distinguunt, utrique dant diversa; bellicæ, pericula bellica; togatæ, res adversas extra bellum tam in calamitatibus publicis quàm in privatis magnò animò superandas.

Alteræ.

Th. 13. Nos Aristotelem secuturi fortitudinem tantum bellicam, uti speciem specialissimam, jam considerabimus. Præliarem eam ab actu pugnandi *Ambr. I. Off. 40.* Heroicam à sub-

Nostri accep-

ptio.

Th. 14. Ad Theologos proinde hypothesein dividendi Theologicam, uti & propter eandem rationem fortitudinem Martyrum, remittimus. Pythagoreorum verò divisionem misfam facimus, quando pro generali ex Aristotele specialio-

Reliquarum
rejectione.

Th. 15. Aristoteles ab objectis specialibus virtutum discrimina petiit, formam omnibus unam relictam. Fortitudo inde ipsi est mediocritas circa timores & fiducias, *Nic. II, 7. & III, 6.*

Fortitudinis
definitio.

Th. 16. Duo verò sunt principia virtutem dirigentia, habituale unum, quod prudentia est, & actuale alterum, dictamen rectæ rationis.

Duo princi-
pia virtutem
dirigentia.

Th. 17. Prudentia est virtus architectonica, secundum Aristotelem *L. I. M. Moral.* & de circumstantiis omnibus virum fortem ante actionem informat, ut sine ea vir probus esse non possit, *VI. Nic. 13.* Fortis verò animi & constantis est non perturbari in rebus asperis, nec tumultu antem de gradu deici, ut dicitur: sed præsentis animi uti consilio, nec à ratione discedere. *Cic. L. I. Offic.*

I. Prudentia.

II. Dictamen
rectæ rationis.

Mediocrilitatis
Specificatio. Th. 18. Hæc si rectè attendas, faciliè mediocritatem intel-
ligis, ab Aristotele fortitudini commendatam. Mediocritas e-
nim non secundùm rem, sed respectu nostri intelligenda est, pro-
ut eam consideratis circumstantiis vir prudens definiverit. Nic. II.
6. Geometricam aliàs vocant.

Explicatio. Th. 19. Indè simul deprehenditur, mediocritatem hanc
nihil aliud esse, quàm complexionem & observationem circum-
stantiarum moralium, prout à prudentia viro forti imperantur.
Ex iis enim *constatur & efficitur id, quod querimus, honestum. Cic. L. I.
Off.* Hinc suppleri faciliè in definitione possunt, quæ Novatoribus
omissa videntur.

Genus impli-
citum. Th. 20. Genus quidem fortitudinis virtutem esse, ex ipsa
mediocrilitatis voce constat. Cùm enim in ea omnis virtutis ra-
tio consistat, idè Aristoteles virtutis vicem in definiendis virtu-
tibus eam præstare iussit.

Duplex virtu-
tis respectus
in genere. Th. 21. Præterea, antequam hîc cætera applicemus, no-
tandum est, virtutes morales considerari dupliciter, vel ut ad pos-
sessorem ipsum, vel ut in societate ad reliquos cives referuntur.
Priori modo nomine suo propriò, posteriori *justitia universalis*
vocantur.

Similis duplex
respectus for-
titudinis in
specie. Th. 22. Nos duplicem hanc considerandi rationem jam
imitabimur, & in duplici simili respectu circumstantias morales
fortitudini aptabimus. Nec tamen hoc volumus ac si reverà in
existentia sua circumstantiæ illæ morales disjungi possint, ut for-
tis hic existat primo respectu sine requisitis secundis; & alius se-
cundo respectu sine requisitis primis; hæc enim omnia intimè
conjuncta sunt, & inter se colligata atq; implicita Cic. L. I. Off. & qui ve-
rè fortis est, in utraqve considerandi ratione fortis existit. Ut
proindè hæc non tam ad rerum discrimen, quàm ad nostram co-
gnitionem faciant.

Ejus
CAUSA EF-
FICIENS. Th. 23. Secundùm priorem respectum, causa efficiens in-
venitur, quæ est *αγαθότης*. Debet enim fortitudo esse spon-
tanea. Ubi utrumqve agendi principium includitur, scientia
& voluntas. Scientia, ut noverit qualia se offerunt (*Φαινόμενα*)
Nic. III. 8. Voluntas, ut ea ferre velit. (*ib.*) Nam hoc ita *justum est,*
quod rectè fit, si est voluntarium, Cic. L. I. Offic. Temere verò, inquit
idem

idem ib. in acie versari & manu cum hoste confligere, immane quiddam & beluarum simile est. In omnibus igitur negotiis, (uti iterum idem) prius quam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens.

Th. 24. Secundum posteriorem respectum justum ac honestum & publicæ rei commodum finem requirimus. Fortis enim est, quæ acerbæ homini sunt, & talia se offerunt, ea ferre, quia & honestum sit: & non ferre turpe. Nic. III. 8. Ea autem animi elatio quæ cernitur in periculis & laboribus, si iustitia vacat, pugnatq; non pro salute communi, sed pro suis commodis, in vitio est. Non enim modò id virtutis non est, sed potius immanitatis omnem humanitatem repellentis. Cic. L. I. Offic.

Th. 25. Propter has duas causas spuria quinque fortitudines excluduntur, de quibus Philosophus toto capite 8. L. III. Nic. Propter finalem fortitudo civilis, quæ gloriam consequi, aut infamiam effugere vult. Vera enim & sapiens animi magnitudo honestum illud, quod maxime naturam sequitur, in factis positum, non in gloria iudicat. Cic. L. I. Offic. Cumq; eo vel ex eo potius Plinius Ep. L. I. 22. Magnitudo animi, inquit, nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectèque facti non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit. Propter efficientem excluduntur militaris, quæ ex experientia, & tres reliquæ, quæ ex ira, spe, & ignorantia periculi nascuntur. Inveterata virtutis qui sunt, illi gaudent tot bellorum victores, terrarum orbis liberatores vocari, qui omnibus gentibus iugum sint imposituri, ex sermone Alex. M. ad Macedones, apud Curtium L. III. 10. Quibus ira modum supra est, Virg. Georg. L. IV. iis — — furor iraq; mentem.

Præcipitant. Virg. Æn. II.

Spe ebrii qui sunt, & fiduciâ victoriæ inflantur, illis vix gladiò opus futurum esse, persuasum est. Totam aciem suo pavore fluctuantem, umbonibus posse propelli, Curt. I. cii. Qui periculum ignorat.

Arma amens capit — nec sat rationis in armis. Virg. Æn. II.

Th. 26. Comitari tamen hæ fortitudinem causæ possunt. De ira id expressè Philosophus adserit, Nic. III. 8. eamque fortitudini subsidio esse testatur. Cæteræ si ignorantiam demas,

FINIS.

Quinque
Apparentes
Fortitudines,
Reiectæ, secundum causas primarias.
1. Civilis.
Propter efficientem.

Propter finalem

2. Militaris;

3. Iracunda.

4. Fiduciaria.

5. Ignorans.

Admissæ secundum causas secundarias

ad hoc. 1. Iracunda.

2. Civilis.

ad honestatem, tanquam ad primum & fortissimum movens, ut, secundaria incitamenta adjungi possunt. Epaminondas tū deniq; sibi avelli jubet spiculum, posteaquam ei percunctanti dictum est, clypeum esse saluum: ut etiam in vulneris dolore aequo animo cum laude moreretur. Verba sunt Cic. L. V. Ep. 12. ad Luccej. Nam, uti est apud Virgil. Æn. X.

Stat sua cuiq; dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ: sed famam extendere factis
Hoc virtutis opus.

3. Militaris.

Nec vera virtus, cum semel excidit
Curat reponi deterioribus.

Si pugnat extricata densis
Cerva plagis erit ille fortis
Qui perfidis se credidit hostibus. Hor. L. III. 5.

4. Fiduciaria. Verum, qui subita spe fervidus ardet

Poscit equos atq; arma simul. Virg. Æn. XII.

MATERIA
s. Objectum
duplex.

Th. 27. Materia sive objectum sunt metus & fiducia. Internum, prout affectus sunt; Externum, si pro rebus, aut personis, quæ metui aut in fiduciam accipi possunt. Inter ea, terribilia primum sunt, quippe quod difficilius & majori cum laude vir fortis in iis exerceatur. Nic. III. 9.

1. Internum.

Th. 28. Internum spectat ad virtutem, prout ad possessorem suum refertur. Et hoc primas meretur. Vacandum enim est omni animi perturbatione, Cic. L. I. Offic. & in hoc ipso considerandum est, ne aut temerè desperet quis propter ignaviam; aut nimis confidat propter cupiditatem. Cic. ib.

2. Externum.

Ejus respectus
duplex.

Th. 29. Externum partim ad virtutem ad alios, partim ad possessorem suum relatam pertinet. Periculose enim rerum actiones partim iis sunt qui eas suscipiunt, partim Reipublicæ. Cic. L. I. Offic.

Ad intra i.

Th. 30. Prout ad possessorem suum refertur, prudentia id objectum materiale eligit, quod dolorem corruptivum quidem positivè omnibus infert, sed in potestatem nostram simul cadit, & nostro robore propulsari potest. Aristot. III. Eud. & III. Nic. 2. Stultum enim est, illud spernere velle, quod supra nos est, & Celta-

Celtarum more arma fluctibus opponere. *Arist. Nic. III. 7. & III.*

Eud. 1.

— *Quid Typhæus & validus Mimas
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhoecus, evulsisq; truncis
Enceladus jaculator audax
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hor. L. III. 4.*

Nec non minus frustra eò niteremur, quod in potestate nostra positum non esset. Ad rem gerendam enim qui accedit, caveat, ne id modo consideret, quàm illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi facultatem. *Cic. L. I. Offic.* Hinc excluduntur tam ea formidabilia, quæ supra hominem sunt, quàm heroica illa subsidia, quæ quibusdam divinitus feruntur, à quolibet temerè haud expectanda. Dii enim non casu, uti est apud *Ovid. Trist. L. I. 2. ferunt opem.* Inde Aristoteles ipse fortitudinem hoc loco ad gradum usque heroicum elevare noluit. Hic enim ad *VII. Nic. 1.* pertinet.

Th. 31. Prout ad alterum refertur, prudentia illud materiale svadet, quod honestum est & societate humanâ dignum. *Ad extra 2.* Inde rejiciuntur (1.) ea formidabilia, quæ ubi contemnuntur, maculam inurunt patienti & in ipsam civitatem peccant, qualia sunt v. g. poenæ propter flagitia, cum peccandi pramium, infamiam, ita tantum petant, qui retrò vivunt. *Senec. Ep. 122.* Et (2.) ea fiduciæ nutrimenta, quæ civitatem labefactant; qualia in bellis civilibus adhibentur, ubi omnia sunt misera, *Cic. L. IV. Ep. 9. & militibus ad libertatem conscriptis, sed ad servitutem adductis turbatores nituntur. Idem in Ep. ad Octav.*

Th. 32. Inter omnia verò objecta eminet mors. Uti enim hæc in fortitudine ad possessorem suum relata est terribilium Objectum terribilissimum, *III. Nic. 6.* ita in respectu ad cives rerum est gloriosissima. *Splendidissimum enim videtur, quod animo magno elatoq; humanasq; res despiciente factum est. Cic. L. I. Offic.* Objectum
primarium.

Th. 33. Mors autem intelligitur ea, quæ honesta est, & robore corporis propulsari potest *III. Nic. 6. in fin.* Qvale
Honestæ est, i. Ratione Rei
publicæ.
ubi patria defenditur.

B

Dul-

2. Ratione
nostri.

LOCUS.

Monomachi-
arum Priv-
atarum in iusti-
tia.

Publicarum
historia.

Dulce & decorum est pro patria mori. Hor. L. III. 2.

Pro hac quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus? Cic. L. I. Offic. Id ad se applicat ipse in Ep. ad Octav. Cedam vitâ, inquit, quâ quamquam sollicita est, tamen si profutura est Reipublica, bona spe posteritatis me consolatur. Robore corporis propulsari potest mors, quam mortales inferunt, non, quam mare in naufragio, aut morbus in lecto. III. Nic. 6. Indè illæ querelæ Achillis apud Homerum Iliad. Φ. à v. 279. Et Æneæ apud Virg. L. I. Æn.

— — O Danaum fortissime gentis

Tydide, me nè Iliacis occumbere campis

Non potuisse? tuâq; animam hanc effundere dextrâ.

Th. 34. Indè patet, ubi hæc fortitudo obtineat, Bellum nimirum ea palæstra est, ubi legit virum vir

— — — & dant funera ferro

Certantes, pulchramq; petunt per vulnera mortem, Virg. L. XI. (Æn.)

Hinc Cic. L. I. Offic. Nasticæ factum, cum T. Gracchum interemisset, magis domesticæ quàm bellicæ fortitudini adscribit. Licet enim res vi manuq; confecta esset; tamen id ipsum gestum erat consilio urbano sine exercitu.

Th. 35. Exindè clarum est, quid de duellis privatorum, sine autoritate publica susceptis, sentiendum sit. A fortitudine bellica, quam tamen præ se ferre volunt, per hoc requisitum, fortiter rejiciuntur. Taceo, quod contra omnia jura tam divina quàm humana in benè constituta Republica peccent. Verè de Gallis suis Gramondus, hist. gall. L. I. p. 75. Mirum Gallos, qui passim mutabiles sunt, in eo pugna genere adeò esse constantes, ut non Dei, non Regum legibus, non mansuetudine flecti possint, ut ex gladiatoria palæstra transeant aliquando in mores Christianos. Ad Germanos, Gallorum simias id non ineptè quis applicuerit.

Th. 36. Aliter se res habet cum Monomachis, qui ab exercitu electi, de rerum summa certant. Hi enim dum pugnantium exercituum vicem subeunt, sine magna clade, sine multo sanguine rem decernunt, uti inquit Albanus ad Tullum, ante Horatiorum & Curiatorum pugnam, quam eleganter tradit Livius historico-

ricorum uberrimus *Dec. I. L. I.* Hic verò uti terni utrinque; ita singuli, Æneas & Turnus, Menelaus & Paris; bini utrinque, Ætoli & Elei; triceni utrinque, Lacedæmonii & Archivi in arenam descenderunt. Præter alia verò exempla, in laudem gentis nostræ, notari hic meretur historia de Georgio Sonnenbergio, nobili Germano, apud *Bembum historia Veneta L. I. pag. 8.* Hic, cum ad eum esset allatum, Antonium Mariam Severinatem, Imperatoris Veneti filium, inter suos jactavisse, si ex hostium copia egregius vir quæpiam equestri pugna congrredi velit, se cum illo decertaturum, proque sua parte ostensurum, quantum belli gloriâ Itali Germanos antecellant, cum audaculo congressus, vires ejus & Italogum superbiam, non sine victi ludibrio fortiter fregit, quippe quod nates ei, jubente id fortunâ, ipsius Antonii sicâ miserè vulneraret.

Th. 37. Hæc vero facta an à fortitudine strictè sic dicta proficiantur, meritò dubitari potest. Nulla enim virtus sine honestate est; nihil autem honestum esse potest, quod justitia vacat, *Cic. L. I. Offic.* Externam autem, ex jure gentium, non internam, *Justitia.* justitiam his præliis attribuit Grotius *L. III. de jure B. & P. Cap. 20. n. 43.* quia nemo vitæ suæ summo jure Dominus est. Rationem verò hanc totam negat *Feldemus ad h. l.* Præterea ipse Grotius hypotheticè id concedit, quod absolute negat; nimirum ubi per talem pugnam major calamitas cateroquæ imminens evitari potest. Nos addimus de militibus subditis, hos ideò non malè agere, quia ex probabili conscientia pugnant, cum miles alieni juris sit, & contra opinionem propriam superioris judicium sequi teneatur, modò illud non improbable sit, quod hic non est.

Th. 38. Modus verò agendi duplex est & oppositus. Audet enim & timet; aggreditur & non aggreditur; sustinet & fugit vir fortis, prout à prudentia informatus est, & à recta ratione jam pugnaturus jubetur. Id enim præcipui habet virtus, ut voluntati libertatem, quam circa opposita exercet, non relinquat tantum, sed moderetur simul & perficiat. Vitium autem ad unam agendi rationem, audacia ad audendum semper, timor ad timendum omnia, voluntatem ita restringit, ut non

B 2

MODUS duplex.

fine

sine libertatis humanæ injuriâ idem semper & ubique faciat, quando & ubi aliud res ipsa exposcit. III. Nic. 5.

Ad intra 1. Th. 39. Ad fortitudinem ad possessorem suum relatam, actus hi oppositi referuntur, prout vir fortis affectibus suis fræna imponere, eaque iterum, ubi & in quantum par est, laxare novit. Hic amor sui ipsius (*Φιλαντία*) in ordinem redigendus est, ne nimium te amando, timidus, ne minus, audax fias. De eo in genere eleganter *Philosophus IX. Nic. 4.* & *Cicero in specie de potentia cupidis & otiosis L. I. Offic.*

1. Actus audendi.

Th. 40. De actu audendi constat.

Stat conferre manum (Æneæ) stat quicquid acerbi est Morte pati. De Turno Virg. L. Æn. XII.

2. Actus timendi.

Th. 41. Actum timendi aut cavendi potius, ubi ex rectæ rationis imperio vir fortis se aliquando periculis subducit, contra Aristotelem fortitudini denegarunt *Valla III. de volupt. 2.* & *Vives de caus. corr. art. VI.* eum in finem, ut virtutem in mediocritate inter duo vitia consistere negare possent. Sed, quia fortitudo virtus est, idè, uti ante dictum fuit, ad opposita animum disponere debet. Id enim libertas voluntatis, id recta ratio, & ipsius virtutis dignitas requirit. De arte cavendi Germanorum *Tacitus Cap. 6.* *Cedere loco, dummodò rursus infestis, consilii quàm formidinis arbitrantur.*

Ad extra 2.

Th. 42. Prout ad cives refertur fortitudo, non impetu quodam & instinctu procurrit ad mortem: sed deliberat & causas ejus (an ad publicam rem faciant,) expendit, utq; svaserit ratio, vite mortisq; consilium suscipit vel ponit, uti de fortitudine domestica loquitur *Plinius L. I. Ep. 22.* Elegantissimè hanc in rem *Cic. L. I. Offic.* Nunquam omnino, inquit, periculi suga committendum est, ut imbelles timidiq; videamur. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa: quo nihil potest esse stultius. Quapropter in adeundis periculis consuetudo imitanda medicorum est, qui leviter agrotantes leviter curant: graviorib; autem morbis periculosas curationes & ancipites adhibere coguntur. Quare in tranquillo tempestatem adversam optare, dementis est: subvenire autem tempestati, quavis ratione, sapientis: eoq; magis si plus adipiscare re explicata boni quam addubitata mali. Indè *Varroni in prælio ad Cannas fugienti gratia à Senatu acta sunt, quod non desperaverit de*

de Republica, cum L. Æmilius amisso exercitu, & equum quo fugeret offerente Cn. Lentulo superesse cladi noluisse, sed in eo saxo, cui se cruore oppletus acclinaverat, peredisset, donec turbâ fugientium civium & hostibus oppressus telis obrueretur. Liv. Dec. III. L. 2. & 5.

Th. 43. Sed an inter actus fortitudinis tolerandus dolus, Strategema (quem græcâ voce strategema dicimus: credo, inquit Lipsius ta. Politic. L. V. cap. 17. quia aut manant inveniunturq; à Duce, aut, quia bono illò maxime digna)?

Th. 44. Antiqua Roma ne hostis quidem & potentis & bellum ultro inferentis (Pyrri) apud Cic. L. I. Offic. cum scelere interitum approbavit; nec fraude, neque occultis, sed palam & armata hostes suos ulcisci voluit, apud Tacitum Ann. II. cap. 88.

Th. 45. Bene tamen Virgilius II. Æn.

— — Dolus an virtus quis in hoste requirat?
Ubi causam simul reddit, cur fallere in bello liceat. Nimirum cum hoste agitur, cum quo, durante bello, nulla nobis, quæ pacto sit humano, societas est. Liv. Dec. I. L. 5. Sed quaeritur, qualis ille dolus esse debeat? Multus hac in re est Grotius L. III. Cap. 1. qui videri potest. Hæc enim specialiora sunt, quàm ut hic decidi debeant. Nobis sufficit, quod, generaliter rem dijudicando, strategemata à fortitudine bellica non excludantur, quia ut ibi n. 6. loquitur Grotius: Dolus in genere non est semper malorum, in quibus locum habet, non esse faciendum malum, ut eveniat bonum, sed ex iis, quæ vitium non habent universaliter ex suapte natura, sed quibus etiam accidere potest, ut bona sint.

Licita.

Th. 46. Jam si pugnandum est, quo tempore, in casu: quo TEMPUS. consilio, in temporibus situm est: Verba sunt Cic. L. VII. Ep. ad Atticum.

Th. 47. Nimiùm verò si audes, quàm pro ratione circumstantiarum prudentia præcipit, audax es. Duo Vitia. Audacia.

Talis prima Dares caput altum in prælia tollit,
Ostenditq; humeros latos, alternaq; jactat
Brachia protendens, & verberat ictibus auras. L. V. Æn.

B 3

Si

Timiditas. Si minùs audes, timidus eris, cui

— — — — **Mavors**
Ventosa in lingua, pedibusq² fugacibus istis
Semper erit. XI. *Æn.*

Vid. *Aristoteles* II. *Nic.* 7.

Αυτοχερεια.

Th. 48. Ad hoc vitium meritò refert *αυτοχερεια* *Aristot.* *Nic.* III. cap. 7. in fin. Mortem obire, inquit, fugientem inopiam, vel amorem, vel molestum quid, fortis non est, sed potius timidi. Nam laboriosa fugere, nec quia honestum est, id facere, sed ne malum habeas, mollitia est.

Defensa.

Th. 49. Masculina verè atq^{ue} animosa Stoicorum disciplina magni hanc fecit mortem. Inde *Seneca* Ep. 58. Si inutile ministeriis est corpus, quid nì oporteat educere animam laborantem? Et fortasse paulò antè, quàm debet, faciendum est, ne cum fieri debeat, facere non possis. Ratio enim, quæ sapientibus pro necessitate est, eos ad hoc consilium impellit, *Plin.* L. I. *Epist.* 12. Ex hoc capite eidem *Plinio* *Corellius Rufus*, *Silius*, & plures alii aliis laudati.

Rejecta.

Th. 50. Sed mentiri potest hoc mortis genus aliquando fortitudinem domesticam, nunquam bellicam. Hostes enim potius fugit, quàm aggreditur aut sustinet. De hac autem sola hic solliciti sumus. Pluribus igitur de eo non agemus. Verissimum tamen & planè Christianum est contra omnem *αυτοχερεια* illud *Pythagoræ*: Haud licitum esse, Imperatoris i. e. Dei injussu de presidio & statione vite discedere.

HUIC SOLI SIT
LAUS ET GLORIA.

COROL-

COROLLARIA.

- I. *Masculè Agricola apud Tac. cap. 33. Manus & arma & in his omnia. Rectè indè Machiavellus Lib. II. Comment. 10. milites potius quàm pecuniam nervum belli esse asserit.*
- II. *Tacitus ib. c. 32. Metus & terror infirma vincula caritatis, quæ ubi removeris, qui timere desierint, odisse incipient. Amari itaq; Magistratum quàm metui tutius est. Contra Machiavellum.*
- III. *Ex Taciti testimonio Germani à Romanis magis triumphati quàm victi sunt. De Germ. c. 37. Nunquam enim totam Germaniam subjugare potuerunt.*
- IV. *Alii, post Romanorum tempora, Germanicarum provinciarum sanguine provincias vicerunt, ex verbis Taciti L. IV. Histor. cap. 17.*
- V. *Divi Mauritii, El. Sax. bellum, quod sub Carolo V. contra Joh. Frid. El. consanguineum, & Philippum, Landgr. Hass. Socerum, suscepit, inter actiones virtutis heroica numeramus.*

Con-

Sonnet.

En blanken Helm und Schild / den unbeflegten Degen/
Das donnernde Gewehr / und was der Nordens-Held
Was Sein Herr Vater führt / wenn Er den Feind ge-
fällt /

Das wil Er Ihm / sein Sohn / izt vor die Augen legen.
So kan sein junges Blut mit gleicher Krafft sich regen /
Vnd mit zu Felde ziehn! doch sicht Er im Gezelt/
Vnd darff noch nicht dahin / wo Feind und Feind sich stell't/
Vnd leben und der Todt ein Zweifel-Brtheil hegen.
Vnd dennoch hat Er hier den Sieges Preiß zu Lohn.
Den Herren Vater ziert der Palmen Edle Kron/
Vnd Er soll nach dem Kampff die Lorberblätter tragen.
Doch muß Er weiter dran. Hier hält der Feind den Stich/
Vnd weil man fechten kan / so muß man hinter Sich
Die Laster von sich weg / der Tugend Feinde / schlagen.

Glückwünschende gesetzt von

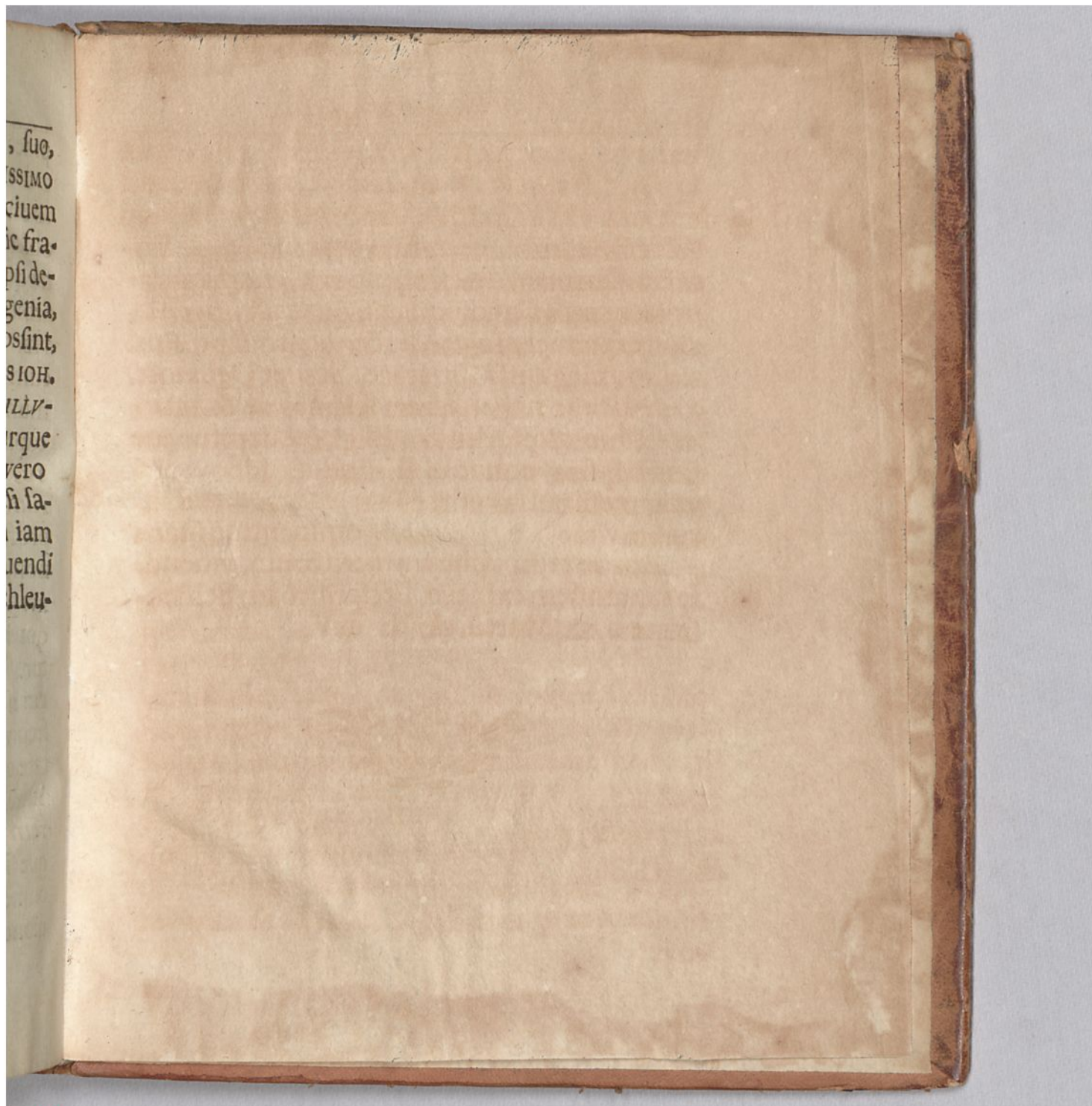
M. B. Alberti / Præside.

Ite Pallas lehret dich mit ihren Waffen kriegen/
Vnd giebt dir Helm und Schild. Nur fahre weiter fort/
Vnd weiche nicht / mein Freund / von dem besetzten Ort;
Du wirst nach kurzer Zeit mit Ruhm und Freude siegen.

Aus dienstergebener Treu / Schuldigkeit
setzte dieses

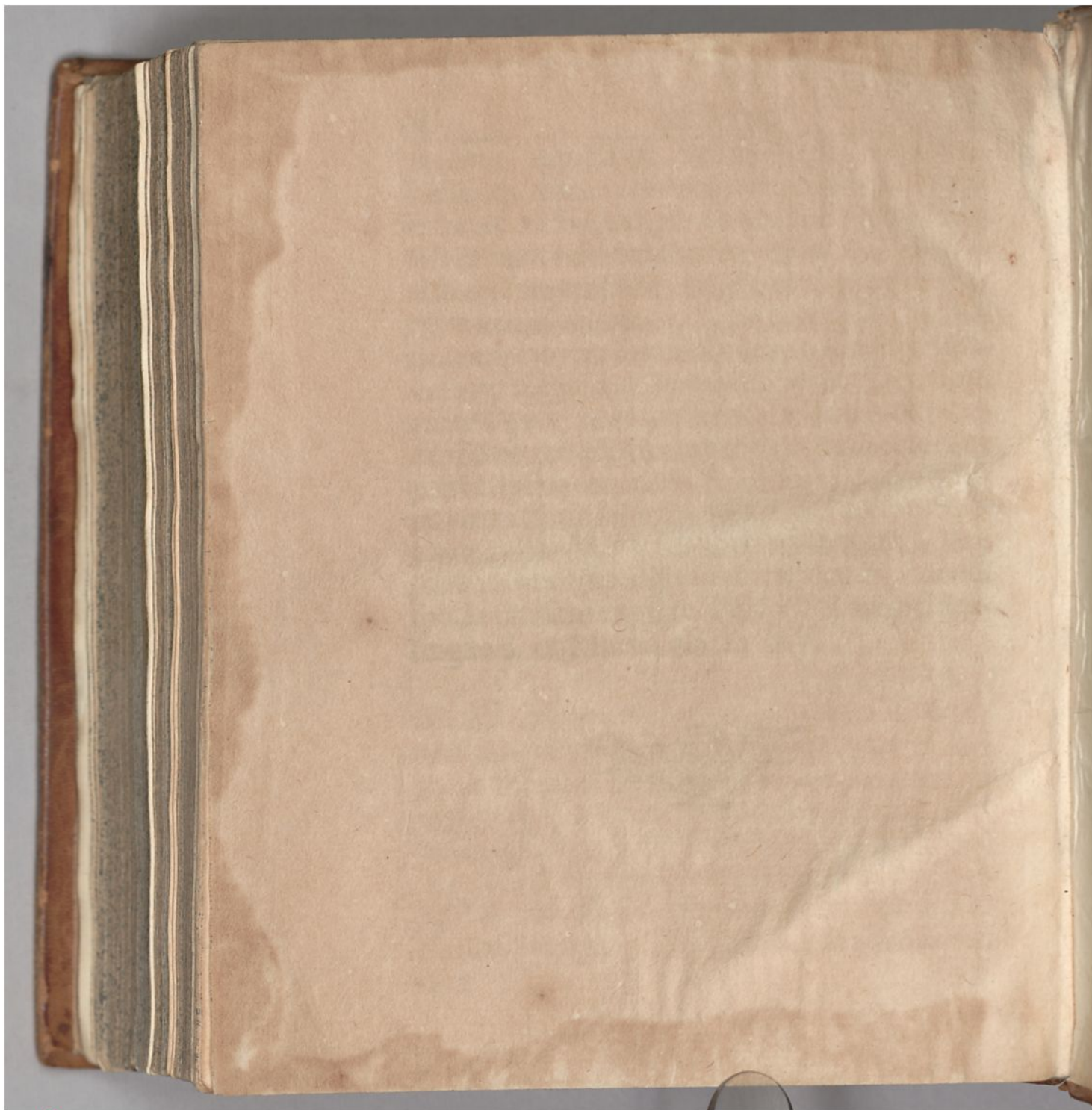
Anton Handorn / von
Lindenhorst.

(O)

, suo,
SSIMO
ciuem
ie fra-
plide-
genia,
osint,
s IOH.
LLV-
rque
vero
si sa-
iam
uendi
hley-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: ZEN Lebn. Marg. 41, Lebn. Marg. 41, Stück 9, [22] - -

6832

GWLB Hannover 35
036 855 901

IV 5 A
40
685

